

Selaheddiniň Kuddus ýörişini gjiktdiren bir topbak haçparaz däl-de, olaryň ýerli ýaranlarydy

Category: Kitapcy,Sözler,Taryhy makalalar

написано kitapcy | 26 января, 2025

Selaheddiniň Kuddus ýörişini gjiktdiren bir topbak haçparaz däl-de, olaryň ýerli ýaranlarydy SELAHEDDINIŇ KUDDUS ÝÖRIŞINI GIJIKDIREN BIR TOPBAK HAÇPARAZ DÄL-DE, OLARYŇ ÝERLI ÝARANLARYDY

kitapcy.ru

Ol Ierusalimdäki haçparazlaryň mertebesine mynasyp söweşme hukugyny berdi.

Selaheddin Eýýubynyň Ierusalime girişi

Ierusalim goragyna ýolbaşylyk edýän Balian Ibelin ilçilere habar ýollap, Selaheddin bilen hut özüniň görüşmek isleýändigini mälüm etdi.

Balian şondan oval Hyttyn söweşinde Selaheddiniň eline ýesir düşjek bolanda, gaçmaga rugsat edilenleriň biridi.

Balian şondan soň Ierusalimi ýaragsyz zyýarat etmek üçin

Selaheddin Eýýubydan rugsat sorapdy, Selaheddin diňe bir gün galyp, Ierisalimden çykmak şerti bilen onuň haýyşyny kanagatlandyrdy.

Balian Ierusalmıe gelende, şäheriň ähli begzadalarynyň Hyttynda Selaheddin tarapyndan ýa öldürilendigini, ýa ýesir alynandygyny gördü.

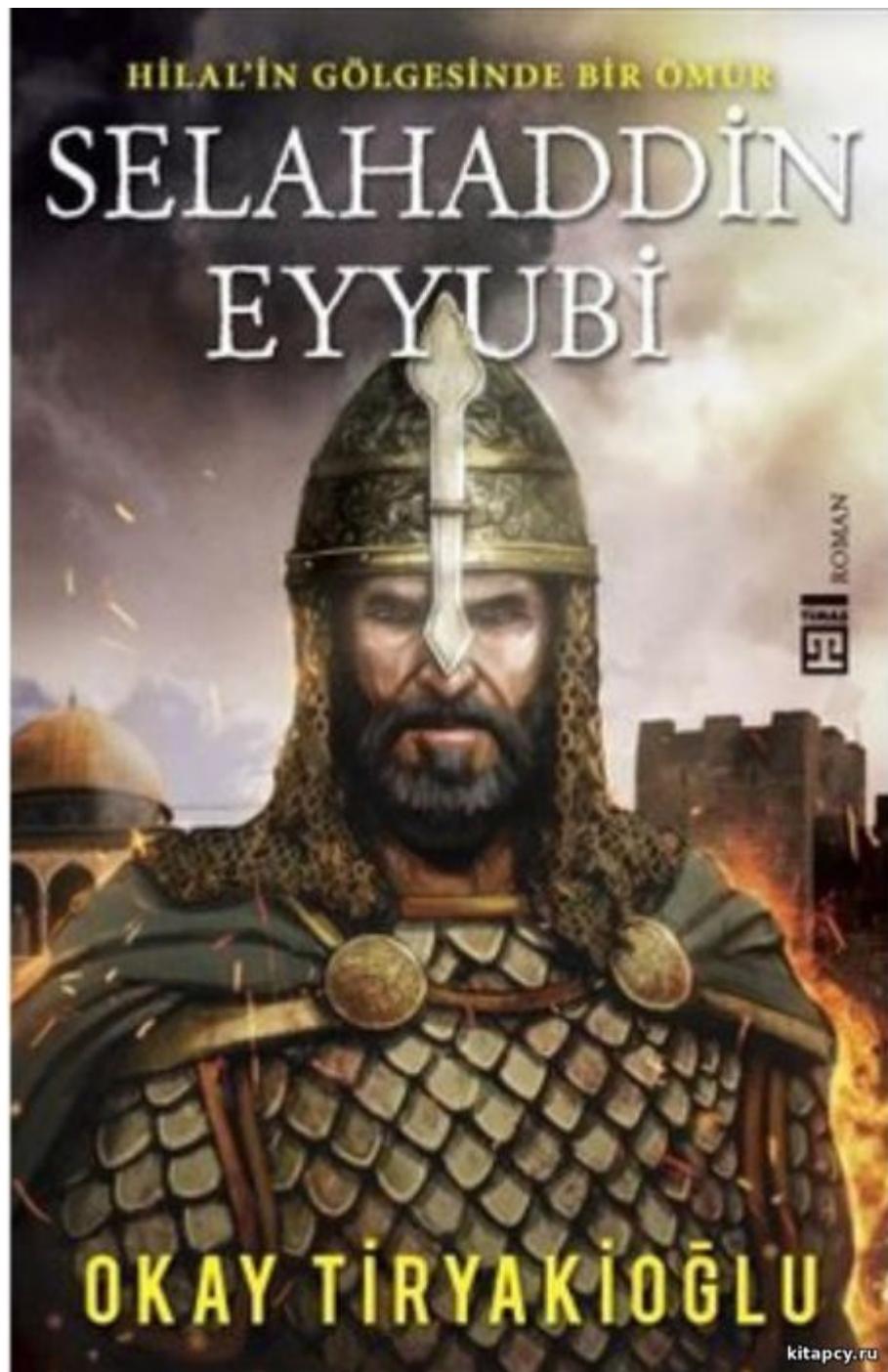
Şäher halky Baliandan şäherde galyp, goragy boýnuna almagy isledi, emma Balian pereňlileriň arasynda sözüne bütewi begzadalaryň biridi we ol Selaheddin Eýýuba şäherde galmajakdygyna söz beripdi.

Balian şäherden çykmanka ýagdaýy Selaheddun Eýýubynyň dykgatyna ýetirip, özüne garşy söweşmegi we ähdini bozmagy üçin rugsat sorapdyr.

Selaheddin hemişeki edişi ýaly ähli serkerdelerini gazap atyna atlandyrjak karara geldi. Ol Baliana iberen jogabynda duşmanlarynyňam mertebesi bilen söweşmäge hakynyň bardygyny aýdyp, Baliany beren sözünden azat edipdir.

Indi Balian Selaheddin bilen Ierusalmiň gala diwarlarynyň öñünde görüşmek isleyärdi.

Serkerdeleriň nägileliklerine garamazdan Selaheddin Balianyň görüşme teklibini kabul etdi. Uruşyň görnetin üstünligi yslam serkerdesiniň peýdasynady we ol islese uruşy uly gandöküşlik bilenem soňlap bilýärdi.

Serkerdeleri Selaheddiniň bu bolşuna düşünmeýärdiler we duşmanlaryny ýürekendirjekdiňi üçin garşy çykýardylar.

Hatda käbir serkerdeler Selaheddini gereginden artyk ýukaýüreklikide we pereňlileriň janyny halas etmek üçin ýörişi gjikdirmekde aýyplamaga başlapdyr.

Balian Selaheddiniň garşysyna geçende, onuň gürlän ýangynly sözünü Ibn Esir şeýle beýan edýär:

«Balian ýönekey halkyň baýşlanjakdygyna söz berdirmek üçin dik gaýyşýar, emma Selaheddin hiç zada söz bermeýär. Ýüregini ýumşatjak bolýar, barybir peýda etmeýär. Mundan soň sultan oňa şu sözler bilen ýüzlenýär:

– *Eý sultan, bu şäherde anyk sanyny diňe Allanyň bilyän san-sajaksyz adamy ýasaýar.*

Hemmesi-de garpyşygy dowam etdiresi gelip duranok, çünkü başga birnäçe şäherde edişiň ýaly janlarynyň bagışlanjagyny umyt edýärler, sebäp olaryň ýasasy gelýär we ölümü ýigrenýärler. Ýone eger ölümىň gutulgysyzdygyny görsek, Alla bilyändir welin, çagalarymyzy we aýallarymyzy öz elimiz bilen öldüreris, eýelik edýän bar zadymyzy ýakarys, size olja bolar ýaly ýeke dinar, ýeke dirhem, gul-gyrnak edere ýeke erkek, ýeke aýal goýmarys.

Soň Mukaddes gaýany, «el-Aksa» metjidini, başga-da birnäçe ýeri haraplarys, elimide saklaýan baş müň musulman ýesiri öldüreris, soňam münülýän atlarymyzy we ählu haýwanlarymyzy ýok ederis. Ahyrsoñunda daşary çykarys we siziň bilen aldym-berdimli söweše gireris. Içimizden birimizem sizden birnäçesini öldürmän öler öýtmän!»

Aslynda Balianyň haýbatlarynyň hiç bir jahden agramy ýokdy, Selaheddin ýöriş bireýýäm soňlandyrjak güýje eýedi, emma ol şäherde gan dökülmegini islänokdy.

Selaheddin Balianyň mukaddes ýerlere zeper ýetirmek haýbatyny öz serkerdelerini razy etmek üçin ulandy ww pereňlileriň şäherden ujypsyzja töleg töläp çykmagyna rugsat berdi.

Döwlet gaznasyny ýuwdup alan bu ýörişde Selaheddiniň gelen netijesiine serkerdeler nägilelik bildirenem bolsa, Selaheddin Eýýuny altyn-kümüş bilenem, ýesir ele salmak bilenem gyzyklanmaýardы.

1187-nji ýylyň 2-nji oktýabrynda yslam goşunu şähere girende, ýekeje adamyňam bitiniň burny ganamandy.

El-Yspyhany Selaheddiniň özünü alyp barşyny şeýle suratlandyrıypdyr:

«*Soltana şeýle diýdim:*

– *Bu patriarch azyndan iki ýüz müň dinara barabar baýlygy äkidip barýar. Olaryň öz zatlaryny äkitmegine rugsat berdik, emma buthanalaryň we manastyrlaryň hazynalaryny däl. Muňa ýol bermesek gowy bolardy.*

Emma Selaheddin şeýle jogap berdi:

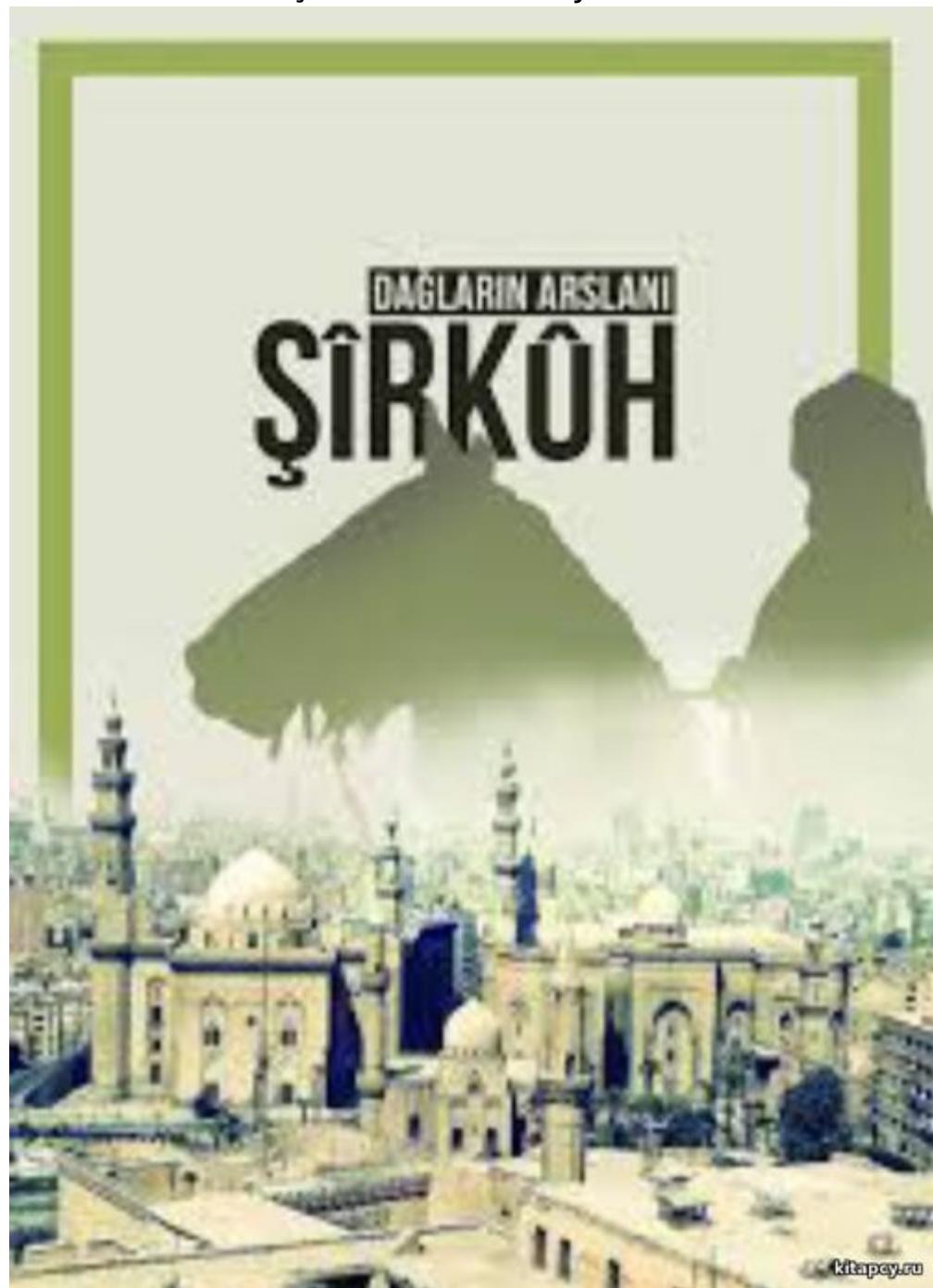
– *Gol çeken şertnamalarymyza gyşarnyksyz eýermeli bolarys, şeytsek, hiç kimse ynam bildirenleri şertnamanyň düzgünlerini bozmakda aýyplap bilmez. Gaýtam munuň tersine, hristianlar hemme ýerde biziň gowulyklarymyzy gürrüň bererler».*

Selaheddin Eýýubyny ýeke gyzyklандyrýan zat – haýal etmän

musulmanlary «el-Aksa» metjidinde jemläp, ýeňiš namazyny okamakdy.

Şam kazysy Muhiddin Ibn el-Zekiniň egni gara donly ymam bolup münberé çykan wagty, Selaheddin Eýýuby ömrüni bagış eden arzuwyna ýetipdi.

Selaheddiniň Kuddus ýörişinde iň uly päsgelçilik baş-üç sanu haçparaz dälди, yslam dünýäsiniň pytraňny ýagdaýy we duşman bilen dil düwüşmekden utanmaýan emirlerdi.

- **Selaheddin baýdagы agasyndan alýar**

Bütin ömrüni Müsüriň eýelenmegine bagışlan kürt serkerdesi Şirkuh bu arzuwyna ýetenden soň kän wagt geçmäňkä aradan

çykypdyr.

Garşydaşlar Şirkuhyň inisi Selaheddin Ýusuby gowşak serkerde hasaplap, wezirlik wezipesine oturdypyrlar.

Olaryň eden bu işi Müsürde täze hökümdaryň orta çykmagyna sebäp boldy. Selaheddin entek ýaşlygy we düýpli döwlet tejribesi bolmandygy sebäpli hemiše äsgerilmän gelindi.

Haçparazlar ýaş ýigidi aňsat iýip boljak lukma, fatimiler aňsat aldap boljak dikme, Zeňñiniň emirleri nesibesi çüwen samsyk hasaplaýardy.

Muňa garamazdan, Selaheddindäki jöwheri birinji aňşyranlaryň başynda Nureddin Zeňni bardy. Entek Şirkuh aýatda dirikä öz-özüňi heläklemekden başga zada ýaramajak Üçünji Müsür ýorişine Ýusuby ýollamak islemändi we Şirkuhdan inisini öz ýanynda galdyrmagyny towakga edipdi.

KUDÜS'ÜN İKİNCİ FATİHİ

SELAHADDİN EYYÛBÎ

MERYEM UÇAR

kitapyeremem.com
genc

kitapcy.ru

Şirkuh bu teklibi kabul eden bolsa, gürrüsiz, Selaheddin iň gowy emir bolmalydy, emma Kuddus Alyjenabyndan binesip galmaly bolýardy.

Selaheddin Eýýuby wezir bolandan soň haçparazlar Wizantiýa bilen bileleşip, 1169-njy ýylда Selaheddine gury ýerden we deñizden hüjüm etdi. Nureddin Zeňniniň goldawy bilen bu hüjümler yza serpikdirildi.

1170-nji ýylda hiç kimiň garaşmayan pursatynda Selaheddin Ierusalimiň alkemyndaky Gazzä ýyldyrym çaltlygynda operasiýa geçirdi.

Ýaş Selaheddiniň Gazäni elinde saklamaga mümkünçiliği ýokdy,

emma ol bu operasiýa bilen pereñlilere abaý-syýasat edipdi, Selaheddin Şirkuhyn inisidi we olam azyndan agasy ýaly howpludy.

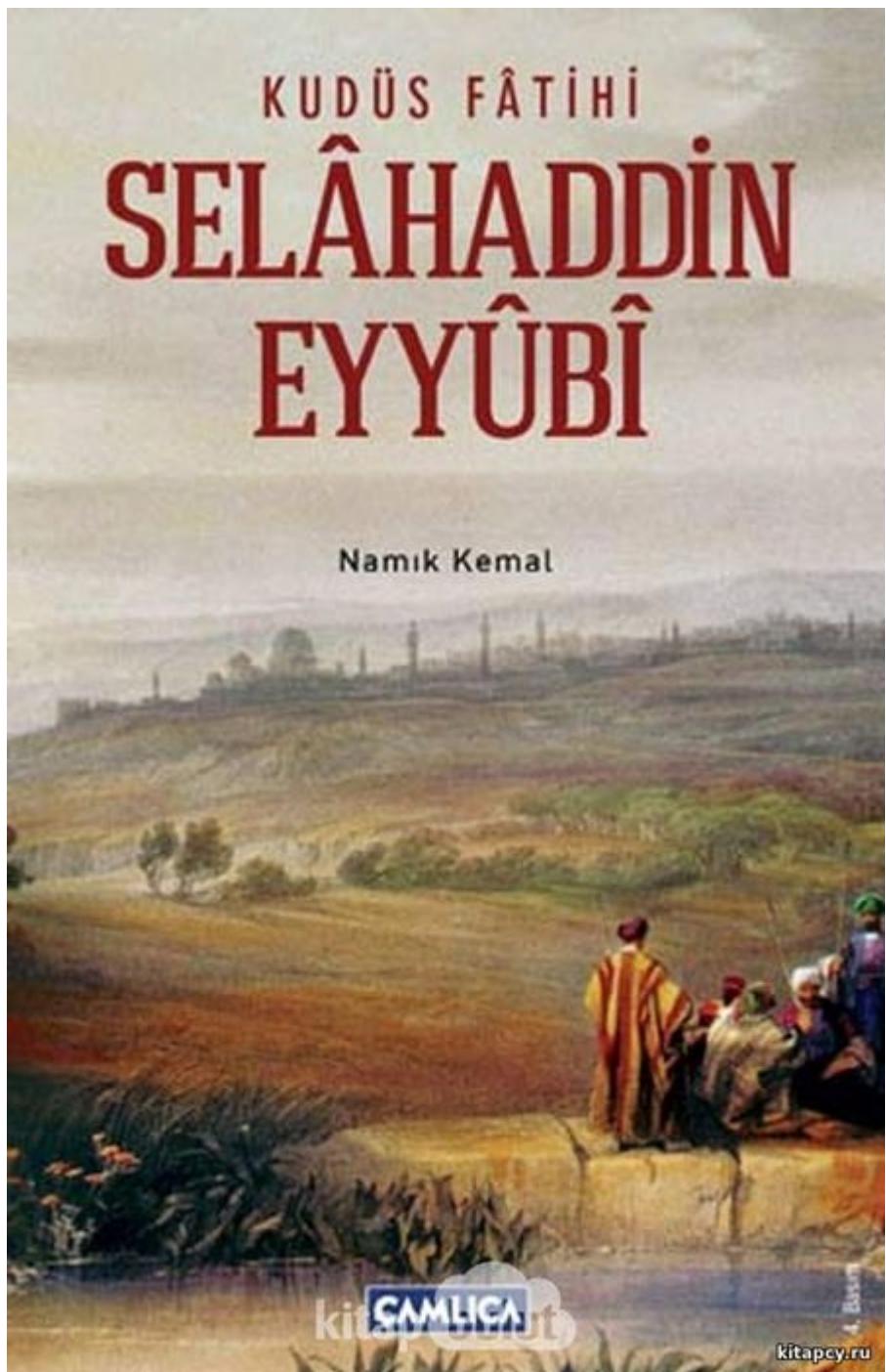

Selaheddin Eýýuby

Wagtyň geçmegi bilen Selaheddin öñ gabat gelmedik nätanyş duşmanyna sataşmaly boldy. Bu duşman goşunlary jeň meýdanyna çykmanaý yok edýärdi we nijeme gahryman serkerdäniň kellesini göwresinden togarlap zyñýardy.

Selaheddinin bu uly we täze duşmanyna **pitne** diýilýärdi. Hawa, bu ganym duşman onuň jany-teni bilen bagly hökümdary Zeñni bilenem arasyna tow düşüripdi. Hatda Nureddin Zeññiniň Ýusubyň üstüne taýýarlanan uly ýörişiniň arasyna ajal girmedik bolsa, Kuddusyň Alyjenaby Selaheddiniň ölümüniň yslamyň ýene bir şanly serkerdesi Nureddin Zeññiniň elinden boljagyna şek-şübhe ýokdy.

1174-nji ýylyň 15-nji maýynda Zeññiniň aradan çykmagy bilen Selaheddin has erkin we batyr hereket edip başlapdyr.

• Pitneçiler haçparazlar we haş-haşyúnlar bilen ýakyn
gatnaşykda

Zeññiniň ölümünden soñ Sisiliýanyň, Wizantiýanyň, Ierusalim korollegynyň bolan bileleşigi Selaheddini taryh arenasyndan syryp-süpürip aýyrmak üçin herekete geçipdir.

Zeññi aradan çykansoň, Selaheddin Demirgazykdaky soýuzdaşlaryndanam mahrum boldy, çünkü Zeññiniň emirleri 36 ýaly kürt serkerdesiniň başlaryna bela bolmagyny islänokdylar. Şonuň üçinem olar pereňlileriň Selaheddini ýok etmegine makul göz bilen garapdyrlar.

GENÇLER İÇİN TARİH

KUDÜS FATİH
SELAHADDİN EYYUBİ

EBUBEKİR SUBAŞI

aden
YAYINEVİ

kitapçılık

Haçparaz bileleşiginiň garaşmadyk üýtgeşmesi bolsa Anadolyda bolup geçdi. Gylyçarslan II-niň Mirýakefelon diýlen ýerde wizantiýa goşunyny paýhynlamagy Selaheddiniň özünü dürsemegine mümkünçilik beripdir.

Selaheddin, Isgenderiýede (Aleksandriýada) sisilýalylardan we ierusalimlilerden düzülen goşuny garşı alypdyr. Yzyny Ibn Esir şeýle gürrüň berýär:

«Haçparazlar münmek üçin söweş gämilerini kenara ýakynlaşdyrdylar. Bir topary münüp halas boldy, bir topary-da gark bolup öldi. Käbir musulmanlar deñize böküp, pereň gämilerini deşdi we bu gämiler suwa batdy.

Üç yüz pereňli ursuży depäniň başyna sygyndy. Musulmanlar ir säher bilen bulara garşy söweše girdi. Garpyşyk guşluga çenli dowam etdi. Isgenderiye halky olary derbi-dagyn etdi. Kimsi öldürildi, kimsi ýesir düşdi».

Soňra Selaheddin agasy Şirkuhýň ulanan söwesjeň tilsimleri bilen haçparazlaryň üstüne ýyldyrym hereketlerini geçirip, ilki Hamada, soň Aýn el-Jarrda uly ýeňiş gazanypdyr.

Bu ýeňişlerden haçparazlardan has beter merhum Zeňñiniň emirleri biynjalyk bolupdyr.

Selaheddin sebitiň täze Nureddin Zeňñisi bolupdy. Halal we arassa ýasaýsy, jomartlylygy, adalatlylygy bilen Selaheddin

Eýýuby diňe muslimanlaryň däl, eýsem pereňlileriňem dilinden düşmändir.

Mundan bimaza bolan emirler Selaheddini gülema ibermek üçin ilki haş-haşyýunlar, yzyndanam haçparazlar bilen dil düwüşyärler.

Haş-haşynlar tarapyndan Selaheddiniň janyна üç gezek kast etmäge synanyşylýar, hernä eşiginiň aşagyndan geýen polat sowudy ony ölümdeñ gorapdyr.

Emirleriň bu bigaýratlyklary Selaheddini haýalladypdyr we ünsüni Kuddusa gönükdirmegine päsgel beripdir. Şonuň üçinem aýgytly karara gelen Selaheddin mundan beýlæk özünü zeňníleriň häkimi däl-de, özbaşdak sultan yqlan edipdir.

Ol şundan soň Müsürden Şama çenli aralykda zeňníleriň hasabyna gulluk etmekçi däldigini, bu ýerleriň hojaýynynyň hut özüdigini mälim edipdir.

Bu kesgitli karardan soň Zeňñiniň emirleri ýekän-ýekänden gelip, Selaheddine baglylyklaryny bildiripdir. Bütin bu bolup geçen zatlardan soňam Zeňñiniň maşgala agzalaryna el degirtmändir we olaryň ýerlerine gylyçly girmändir.

kitapcy.ru

Hyttyn söweşi

• **Kuddusa açylan gapy Hyttyn ýeňisi**

Selaheddin emirleri gysymyna gysandan soňam Ierusalime göni hüjüme geçmäge gyssanmandyr, emma Renaud de Çatillon atly gözüne gan bürän wagşy baron Ierusalimiň täze koroly Gi de Luzinýana aýdanyny etdirip, gorkunç pygylýň kül-külüne düşüpdir.

Renaud de Çatillon muslimanlaryň mukaddes şäheri Mekgäni talamak we ýumurmak üçin herekete geçipdir.

Çatillonyň Mekgä ýolların goşun bölümleri şähere golaý bir ýerde ýok edilenem bolsa, zyýarata gelýän hajylary getirýän kerwenler hut Çatillon tarapyndan talanypdur we muslimanlar ýesir alynypdyr.

Muňa garamazdan korol Renaud de Çatillony jezalandırmakdan we ýesirleri Selaheddine gaýdyp bermekden yüz öwrüp, uruşmagy makul bilipdir.

Selaheddin serkerdelerine Renaud de Çatillony hut öz eli bilen öldürjegine ant içipdir we goşunyna ýörişe taýýarlanmagy buýrupdyr.

Serkerdeleri Ierusalime göni hüjüm etmegi islese-de, Selaheddin meýdan söweşi bolmazdan şäheri gabamagyň ýerliksiz boljagyny bilipdir.

GUY DE LUSIGNAN,
ROI DE JÉRUSALEM + 1192.

kitapcy.ru

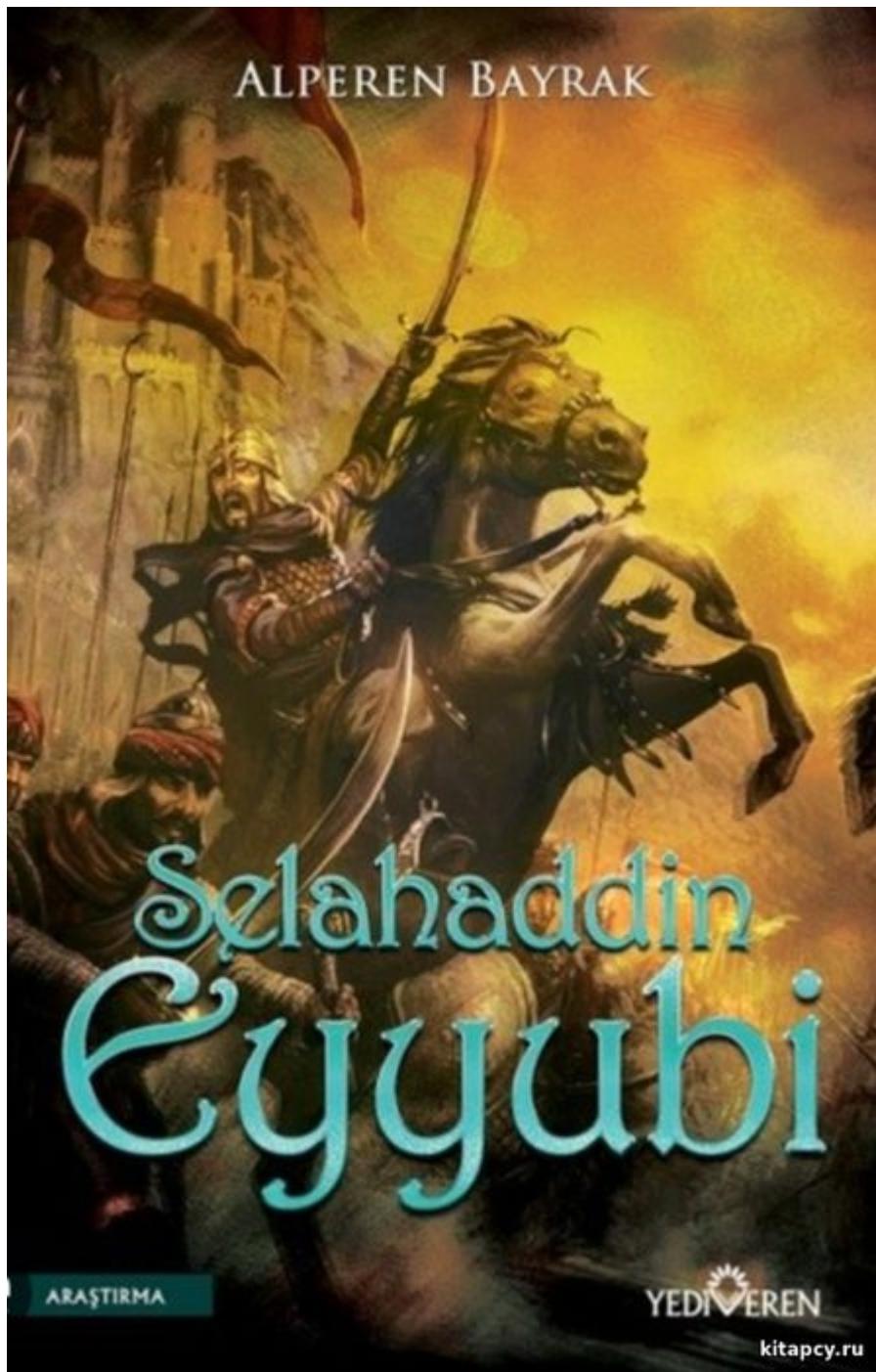
Korol Gi de Luzinýan

Täze korol Gi de Luzinýan gahar-gazap bilen çölde Selaheddiniň garşysyna çykmak üçin gala diwarlarynyň aňyrsyndan çykanyny eşiden badyna Kuddusyň Alyjenaby Selaheddin söweşiň entek başlamanka guitarandygyny aňypdy.

Ähli suwly guýular musulmanlaryň elindedi. Üstesine haçparazlaryň arasynda agzybirlik bolmandyr. Bienäçe pereňli serkerde Gi de Luzinýanyň gelen netijesiniň soñunyň ölüm bilen guitarjagyny pikir edýärdi.

Şeýle-de, Selaheddiniň goşunu Hyttyn meýdan söweşinde

Ierusalim korollygyny doly diýen ýaly ýok edipdi. Korol Luzinýan, Renaud de Çatillon dagt ýesir edilip, Selaheddiniň çadyryna getirilipdir.

El-Yspyhany duşuşygy şeýle beýan edipdir:

«Selaheddin koroly ýanyna geçip oturmagy mürähet edýär. Renaud de Çatillonam içerik girende, ony patyşanyň ýanyna geçirýär we eden etmişlerini ýatladýar:

– Näçe gezek äht edip ähdiňi bozduň, näçe gezek ylalaşyga gol çekip, öz gol çeken ylalaşygyňa uýmadyň.

Renaud de Çatillon terjimecisiňiň üsti bilen şeýle jogap

beripdir:

– Ähli korollar hemise şeýdip geldi. Men olardan beterini etmedim.

Luzinýan şol wagt suwsuzlykdan ýaňa reñni saralypdy, göýä serhoş yaly kellesini egýärdi we ýaramaýandygyny belli edýärdi.

Selaheddin korola rahatlandyryjy sözleri aýdýar we buzly suw getirdip, oňa hödür edýär. Korol suw içenden soň galanyny Renaud de Çatillona berýär, olam öz gezeginde suwsuzlygyny gandyrýar.

Muny synlap duran sultan Guýa «0ňa suw bermezden öň menden rugsat almadýň. Şonuň üçin menem ony bagışlamaga mejbür däl» diýipdir.»

Selaheddin gylyjyny gynyndan çykarypdyr we gözü ganly ganhor Renaud de Çatillaryň boýnunyň çykan ýerinden gylyjyny bir salyp, kellesini kesipdir. Şeýdip, ol serkerdelerine beren sözünde-de tapylypdyr. Renaud de Çatillaryň elinden ölen yüzlerce bigünä adamyň yzyndan onuň özü-de hut Selaheddin tarapyndan jany jähenneme ýollanypdyr.

Mehmed MAZLUM ÇELIK.

@MMazlumcel

celikmehmedmazlum@gmail.com

Duşenbe, 17.05.2021 ý. Taryhy makalalar